

Leonowicz, Monika

Konferencja Polacy w Kazachstanie. Historia i współczesność (Wrocław-Bagno 27-30 czerwca 1994 r.)

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 39/3 - 4, 194-197

1994

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W dniu powrotu do Polski uczestnicy zwiedzali Grodno lub Bohatyrowicze, gdzie w towarzystwie potomków rodziny Bohatyrowiczów złożono kwiaty i zapalono znicze na mogile Jana i Cecylii oraz Powstańców z 1863 roku.

Dobre zorganizowanie sesji, serdeczna opieka Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej, sprawiły, że był to udany i pożyteczny wyjazd, który oprócz celów naukowych umożliwił uczestnikom zapoznanie się z problemami żyjących tam Polaków. Uczestnicy, polscy i białoruscy, serdecznie podziękowali prof. dr Irenie Stasiewicz-Jasiukowej za organizację wyjazdu oraz Księdzu Prowincjałowi J. Taf-fowi Sch.P., prezesowi Towarzystwa Kultury Polskiej Ziemi Lidzkiej Aleksandrowi Kołyższo i wszystkim, którzy dołożyli swych starań, aby sesja przebiegała sprawnie i interesująco².

Przypisy

¹ Wyjazd grupy uczonych nastąpił w dniu 22 czerwca. Koszty przejazdu autokarem pokrył Wydział I Nauk Społecznych PAN, a uczestnicy ponieśli koszty noclegów i posiłków.

² Materiały z sesji zostaną opublikowane w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” nr 3–4/1994 i nr 1/1995.

Aldona Ertman
(Warszawa)

KONFERENCJA *POLACY W KAZACHSTANIE. HISTORIA I WSPÓŁCZESNOŚĆ* (WROCŁAW-BAGNO 27–30 CZERWCA 1994 R.)

Konferencję zorganizowali: Ośrodek Badań Wschodnich Uniwersytetu Wrocławskiego, Wyższe Seminarium Duchowne Salwatorianów w Bagnie pod Wrocławiem, Zarząd Krajowy Stowarzyszenia „Wspólnota Polska”.

Celem interdyscyplinarnej konferencji było uzyskanie, na razie wstępne, możliwie najszerszego obrazu przeszłości, zmian i teraźniejszości sytuacji i losu Polaków, których różne, przeważnie tragiczne zdarzenia historyczne, rzuciły na teren Kazachstanu.

Obrazy pierwszego dnia konferencji odbywały się w zabytkowej, przepięknej, zdobnej XVIII-wiecznymi dekoracjami (malowidła, płaskorzeźby, złocenia) Auli Leopoldyńskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Pozostałe dni obrad uczestnicy spędzili w gościnnych murach klasztoru i Wyższego Seminarium Duchownego Ojców Salwatorianów w Bagnie.

Obrazy otworzył JM Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego prof. dr hab. Wojciech Wrzesiński. W swoim wystąpieniu, po przywitaniu gości, referentów i pozostałych uczestników konferencji, podkreślił znaczenie i potrzebę badań nad polską diasporą na terenie Kazachstanu. Wyraził nadzieję, że konferencja zaowocuje licznymi badaniami, opracowaniami naukowymi, które pozwolą na gruntowniejsze poznanie tragicznych losów naszych rodaków.

Z kolei wystąpił ks. dr Michał Piel, Prorektor ds Studiów Wyższego Seminarium Duchownego Salwatorianów, podkreślając wagę problematyki konferencji, życząc jej uczestnikom owocnych obrad.

Prof. dr hab. Krystyn Matwijowski, Przewodniczący Rady Naukowej Ośrodka Badań Wschodnich Uniwersytetu Wrocławskiego, przedstawił zadania wytyczone Ośrodkowi, jego problematykę badawczą, oraz znaczenie konferencji dla określenia przyszłej problematyki, która pozwoli na dogłębne i wszechstronne zajęcie się Polakami na Wschodzie.

Zgodnie z oczekiwaniami organizatorów wygłoszono lub nadesłano około 40 referatów, opracowanych przez specjalistów z różnych dziedzin nauki: historyków, literaturoznawców, psychologów, socjologów, językoznawców, etnologów, duchownych oraz osoby, które osobiście doświadczyły tułaczego życia na zesłaniu i Polaków nadal mieszkających w Kazachstanie. Spowodowało to znaczne zróżnicowanie tematyki, ale także dało możliwość pokazania problemu Polaków w Kazachstanie z różnych punktów widzenia, wyniku wysiłków przedstawicieli wielu dyscyplin, zwłaszcza, że zaniechano dzielenia obrad na sekcje i wszyscy uczestnicy mogli wysłuchać wszystkich referatów i podjąć dyskusję. Na dyskusję plenarną pozostawało zresztą niewiele czasu, gdyż program referatowy zajmował cały niemal czas przeznaczony na obrady w danym dniu. Tak więc liczne dyskusje toczyły się w czasie wolnym, podczas wieczornych spotkań lub spacerów w przyklasztornym parku.

Gdyby scharakteryzować referatów, to zdecydowaną większość stanowili historycy i oni także przedstawili najwięcej referatów, przede wszystkim omawiających dzieje Polaków zsyłanych na Sybir po powstaniach oraz deportowanych w latach II wojny światowej. Niewiele było referatów przedstawiających problemy Polaków wywiezionych do Kazachstanu z Zachodniej Ukrainy w latach 1936–1937, na rozkaz Stalina, obecnie pozostających nadal w Kazachstanie. Jest to w pewnej mierze zrozumiałe, zważywszy na ilość źródeł i materiałów dotyczących dawniejszej przeszłości oraz ich szczupłość z ostatnich sześćdziesięciu lat, kiedy to nie tylko nie można było podejmować badań nad tą częścią polskiej diaspory, ale także nie wolno było mówić o jej istnieniu. W ostatnich latach podjęto wszakże badania w terenie, przez przedstawicieli różnych dyscyplin. Znalazło to odzwierciedlenia w kilku referatach.

Przedstawione referaty dały w sumie pokaźną wiedzę, a cały przebieg konferencji udowodnił potrzebę jeszcze bardziej gruntownego zbadania tej problematyki w wielu kontekstach¹.

Referenci wykazali ogromne zaangażowanie w opracowywaniu poszczególnych tematów, docieraniu do źródeł, a także podczas wygłaszania referatów i to zarówno ci, którzy przedstawiali *stricte* naukowe, oparte na analizie źródeł, literatury, archiwaliów, jak i ci, którzy ze ściśniętą krtanią, tłumiąc łyż wspominali dzieje swoje i dzieje najbliższych. Z dużym zainteresowaniem uczestników konferencji spotkało się wystąpienie Polaka z Kokczetawu, który w dość dramatycznym tonie apelował o pomoc rodakom pozostającym w Kazachstanie oraz tym, którzy pragną wrócić do Ojczyzny.

Temu celowi ma także służyć rezolucja przyjęta jednomyślnie przez uczestników konferencji, kierowana do Rządu, Sejmu i Senatu.

Ze względu na rozmiary sprawozdania, a także z powodu zamiaru organizatorów wydania zgłoszonych referatów drukiem, nie omawiam poszczególnych opracowań. Wymienię tylko grupy zagadnień, które przedstawiały referaty.

- historia zsyłek Polaków w okresach popowstaniowych, deportacja lat trzydziestych, podczas „rozwiązywania” przez Stalina problemów etnicznych, deportacja lat II wojny światowej;
- włączanie się Polaków w życie gospodarcze, naukowe, działalność społecznikowską terenów zsyłki, ich wkład w poznanie i rozwój ziem kazachstańskich;
- problematyka zetknięcia się wielu narodowości, kultur, religii w Kazachstanie, stosunki międzyetniczne;
- dzieje i losy poszczególnych rodzin i osób, opracowania biograficzne, pamiętnikarskie, dokumenty;
- życie religijne, działalność księży i jej znaczenie dla podtrzymania polskości;
- sytuacja dzieci i młodzieży, praca, wynarodowianie, nauka;
- życie w obozach pracy, miejscach zesłania, więzieniach;
- relacje polsko-kazachskie społeczne, kulturowe, etniczne, literackie;
- obecna sytuacja Polaków, oczekiwana i udzielana pomoc ze strony Polski, poczucie zagrożenia wobec formowania się nowego poczucia narodowego Kazachów;
- pożądane działania mające na celu pomoc Polakom zamierzającym osiąść na stałe w Polsce i tym, którzy pragną pozostać w Kazachstanie.

Za zakończenie sprawozdania należy podkreślić szczególną atmosferę konkurencji w sytuacji spotkania przedstawicieli tak wielu dyscyplin naukowych. Niezwykle cenną była także obecność naocznych świadków zesłańczych, katorżniczych losów naszych rodaków w Kazachstanie, którzy w swoich wystąpieniach dali świadectwo „drogi przez mękę”. Z zainteresowaniem spotkały się także relacje badaczy i innych osób, które w ostatnich latach były w Kazachstanie.

Konferencja, jak zapowiadali organizatorzy, a szczególne uznanie należy się drowi Antoniemu Kuczyńskiemu, dyrektorowi Ośrodka Badań Wschodnich Uniwersytetu Wrocławskiego, jest pierwszą, która powinna wyzwolić inicjatywy dalszych spotkań naukowych, dzięki którym lepiej poznamy losy rodaków-zesłańców kazachstańskich, i inicjatyw społecznych na rzecz pomocy tymże.

Nie sposób także pominąć bardzo życzliwego przyjęcia uczestników konferencji przez władze Seminarium, a zwłaszcza ks. dra Michała Pielę, wszystkich Ojców i Braci, którzy stworzyli ciepłarniane wręcz warunki i miłą, pełną wyrozumiałości atmosferę.

Monika Leonowicz
(Poznań)

Przypis

¹ Czytelników „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” pragnę zainteresować szczególnie następującymi referatami: A. Winiarska: *Obraz Kazachstanu w świetle relacji, wspo-*

mnień i dokumentów z lat 40.; A. Pihan-Kijasowa: *Realia zesłańcze w świetle języka Tomasza Zana*; J. Odrowąż-Pieniążek: *Kazachowie romantyczni. Pierwszy obraz społeczeństwa kazachskiego w twórczości Gustawa Zielińskiego i Adolfa Januszkiewicza*; H. Jankowski: *Tło socjolingwistyczne kazachskiej ustawy o języku*; A. Kijas: *Alma-Ata i okolice w relacji Leopolda Sielawy*; J. Ankudowicz: *Czytanie pamiętników i wspomnienia polskich zesłańców*; Z. Wójcik: *Polscy przyrodnicy w Kazachstanie*.

ZJAZD HISTORYKÓW MEDYCZYNY I FARMACJI WE WROCŁAWIU

XVII Krajowy Zjazd Towarzystwa Historii Medycyny i Farmacji, organizacji liczącej 381 członków, odbył się we Wrocławiu, w dniach 9–11 września br. Uczestniczyła w nim blisko połowa członków, a także goście ze Lwowa. Obok gospodarzy – oddziału wrocławskiego – najliczniej przybyli przedstawiciele środowisk Szczecina, Warszawy, Krakowa i Poznania. Program składał się z części sprawozdawczo-wyborczej i naukowej, poświęconej setnej rocznicy powstania Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego i siedemdziesięcioleciu pisma „Archiwum Historii i Filozofii Medycyny”, co było okazją do zaprezentowania dorobku członków towarzystwa, w tym z ośrodków akademickich z całego kraju, z różnych specjalności w dziedzinie badań historyczno-medycznych i farmaceutycznych. Ogółem wygłoszono przeszło 80 referatów oraz informacji o stanie badań.

Obrazy toczyły się w pięciu sekcjach tematycznych. W sekcji I – **Historii medycyny, aptekarstwa i farmacji**, np. interesujące referaty przedstawili m.in. nestor Towarzystwa dr Symcha Wąjs *O zębach i ich chorobach (na podstawie pracy doktorskiej z 1578 r.)* i ks. prof. dr Kazimierz Dola *Wkład żeńskich zgromadzeń zakonnych w rozwój ambulatoryjnej opieki nad chorym na Śląsku w II poł XIX w.* W sekcji II – skupiono tematykę poświęconą stuleciu Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego i wygłoszono najwięcej, bo 21 referatów. Zaprezentowali swoje badania np. dr Maria Schmidt-Pospuła z Krakowa nt. *Profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego organizatorami Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Lwowskiego w pierwszych latach jego działalności*; zespół mgr Tarasa Tereszczuk, dr Leszek Ekiert, prof. dr Tymofij Kaleniuk z Lwowa *Zarys historii katedr farmaceutycznych Uniwersytetu Lwowskiego*. w sekcji III – dyskutowano nad **medycyną i farmacją polską w XVIII i XIX wieku**, w tym m.in. nad kształtowaniem się myśli położniczej, teoriami choroby, koncepcjami ówczesnych terapii, opieką psychiatryczną, czy studiami lekarskimi Polaków. W sekcji IV – zajmowano się **metodologią historii medycyny i farmacji**, w tym stanem i potrzebami badań nad dziejami medycyny polskiej, rodzimymi podręcznikami historii medycyny, periodyzacją dziejów, koncepcjami nauczania tego przedmiotu. W sekcji V (*varia*) – przeważała tematyka związana z okresem II wojny światowej.

Przewodniczącym Towarzystwa został ponownie wybrany, na dalsze 3 lata, prof. dr hab. Andrzej Śródka a stanowisko redaktora naczelnego „Archiwum Historii Medycyny i Farmacji” powierzono prof. dr hab. Tadeuszowi Brzezińskiemu.

Podczas trwania zjazdu zorganizowano kilka imprez towarzyszących, wśród nich wystawy akwarel prof. dr med. Henryka Becka i prof. dr hab. med. Zbigniewa